

D O P I S , K T E R Ý B Y L N A M Ě S Í C I

1 9 7 1 O 2 0 2 5

MOON COVER

N A D P O Z E M S K Ý V Ý Z N A M
A L E I S K A N D Á L V N A S A

NADPOZEMSKÝ VÝZNAM, ALE I SKANDÁL V NASA

V roce 1971 filatelie zase jednou ukázala, co umí - vzbuzovat vášně, psát velké příběhy, být při klíčových událostech světových dějin, být kontroverzní, vytvářet bohatství.

Již dlouhá desetiletí před cestami do vesmíru byly sběrateli oblíbené příležitostné obálky přepravené tu loděmi, tu letadly na jejich prvních plavbách či letech, na nových trasách atd. S dopisy od 30. let létaly již malé rakety (první v Rakousku roku 1931). A v roce 1950 americký autor sci-fi románů R. Heinlein ve své novele „*The Man Who Sold the Moon*“ jako vůbec první formuloval myšlenku vypravit astronauty s poštovními obálkami na Měsíc, učinit je tak exkluzivními a vzácnými a rozprodat je za horentní sumy. *(V tomto příběhu měly z části zaplatit náklady na samotnou měsíční misi.)*

Je tedy jaksi samozřejmé, že od počátku letů s lidskou posádkou do vesmíru putovaly i obálky, dnes vysoko ceněné na trhu filatelistickém či na obecném trhu s vesmírnými memorabiliemi. Mezi nimi

vynikají zejména dopisy z letů v programu Apollo a zde ale, a to je důležité, **POUZE ty, které byly přímo na Měsíci**, v lunárních modulech. Existují totiž další, které zůstaly jen na oběžné dráze ve velitelských satelitech, nebo dokonce neletěly nikam a připravené s některými znaky dané mise (z části s dodatečnými podpisy posádky) zůstaly např. v rodinách astronautů (jimž byly přiděleny jako tzv. „*Insurance covers*“, kdyby se mise nevrátila a rodiny tak mohly mít alespoň tyto cenné artefakty). Takové mají cenu podstatně nižší. A dále samozřejmě existuje velké množství obálek vydaných NASA, které neviděly raketu ani z dálky a byly ihned prodány obchodníkům či tisícům diváků na startu daných misí, jen se známky a s přitisky daných letů a s razítky Kennedyho centra apod., čistě jako suvenýry, dnes takřka bez ceny.

MOON LANDING COVERS

Uvedme nyní výčet toho nejlepšího z celé „*Space flights history*“ – skutečně autentických „*Moon landing covers*“ a jejich nejvyšších dosažených tržních cen (ceny i v rámci jednotlivých letů jsou různé a liší se dle typů přitisků, frankatury, podpisů a celkového příběhu jednotlivých dopisů).

Uvedme nyní výčet toho nejlepšího z celé „*Space flights history*“ – skutečně autentických „*Moon landing covers*“ a jejich nejvyšších dosažených tržních cen (ceny i v rámci jednotlivých letů jsou různé a liší se dle typů přitisků, frankatury, podpisů a celkového příběhu jednotlivých dopisů).

Důležitou okolností bylo, že se obálky na palubě přísně evidovaly a schvalovaly ze strany autorit NASA a bylo zakázáno s nimi obchodovat ještě desítky let po dané misi. Lety do vesmíru byly ryze nekomerční vědecké projekty americké vlády, naplnění jednoho z největších cílů lidstva. Kapitalizace čehokoli bezprostředně po letu by degradovala tento status i prestiž celého vesmírného programu a Spojených států jako celku.

Apollo 11 – 214 dopisů rozděleno mezi posádku. Armstrongovy dopisy (47 ks) se objevují na trhu až po r. 2018 (!); 156 000 USD, Heritage Auction, 2018

Apollo 12 – 87 ks, nestihly se dodat na palubu a letěly až s Apollem 15; 26 000 USD, RR Auction, 2017

Apollo 13 – 50 ks, díky známé hroziící katastrofě se nedostaly do lunárního modulu; 38 500 USD, Vaccari, 2013

Apollo 14 – 55 ks; 32 000 USD, Vaccari, 2007

Apollo 15 – 400 ks, jimž se podrobněji věnujeme dále; 56 000 USD, Vaccari, 2014

Apollo 16 – 25 ks, poslední dopisy na Měsíci, díky kauze Apolla 15 už nikdy další nevypraveny; 77 000 USD, RR Auction, 2015

Přibližně v 16:46 východoamerického letního času (EDT) dne 7. srpna 1971 přistála mise Apollo 15 do Tichého oceánu severně od Havaje, čímž završila let trvající 12 dní a 7 hodin.

DOPIS, KTERÝ BYL NA MĚSÍCI

Apollo 15 byla čtvrtá mise s posádkou, která přistála na Měsíci a uskutečnila se na přelomu července a srpna 1971. Posádku tvořili velitel David Scott, pilot velitelského modulu Alfred Worden a pilot lunárního modulu James Irwin. Během své mise prováděli na povrchu Měsíce různé vědecké experimenty a průzkumné činnosti. Poprvé byl k dispozici měsíční rover a další převratné novinky.

Evidentní tržní potenciál všeho, co se dostane do vesmíru, byl jasný každému, zejména „kreativním“ filatelistickým obchodníkům. Již se vědělo o obálkách na Apollu 11 a 14, jejichž prodej byl ale zatím zablokován, a tak leckdo přemýšlel, jak to obejít. Proslulý německý filatelista a byznysman **Hermann Walter Sieger**, syn tvůrce zepelínové pošty a jejího celého trhu Hermanna Ernsta Siegera, přišel s řešením. Již roku 1970 oslovil přes prostředníka, amerického občana W. Eiermanna, který již dokázal

v komunitě astronautů získat určité pamětní předměty, posádku Apolla 15 s tím, že by za odměnu 7 000 dolarů pro každého (dnes asi 50 000 dolarů), tajně vzali na Měsíc určitý počet obálek a po návratu je nenápadně doručili Siegerovi s tím, že by je prodával až po konci programu Apollo. Na jaře 1971 došlo k dohodě se Scottem, Irwinem a Wordenem, že vezmou „nahoru“ 100 ks obálek se známkami a s razítky startu a návratu a s vlastnoručními podpisy potvrzujícími přistání na Měsíci. Astronauty dále napadlo, že vezmou každý ještě 100 vlastních obálek. Celkem tak bylo nachystáno 400 zatajených kusů. Kromě toho bylo oficiálně povoleno vzít na misi 87 obálek, které nestihly let Apolla 12, 2 ks od americké pošty, dále pak 144 tzv. Wordenových obálek, které ale byly nejdál ve velitelském modulu, nikoli na Měsíci samém. 26. července tak s Apollem 15 startovalo přes 600 dopisů. Všechny zmíněné kategorie se vzhledově liší, jak vidíme na obrázcích.

Jedna ze 60 zabavených obálek, které měl ve velitelském modulu u sebe A. Worden, vždy bez razítka ze startu z Kennedy Space Center.

Tuto obálku orazítkoval na Měsíci astronaut Dave Scott 2. srpna 1971. S lehkými otisky razítka díky nízké gravitaci a s měsíčním prachem na povrchu. V expozici Smithsonian Institution. Jediný „Moon cover“ který se dostal mimo lunární modul. Jeho cena je dnes asi 3 miliony USD!

Záznam, jak D. S. razítkuje tento dopis

Jedna ze 300 (resp. 298) obálek astronautů, zabavených roku 1972 a vrácených roku 1983, v levém horním rohu přední strany opatřeno razítkem: Tato obálka byla dopravena na Měsíc na palubě Apollo 15 #___ z 300 na povrch Měsíce v L. M. „Falcon“. Podepsáno posádkou pouze v levém předním dolním rohu. Tyto obálky nakonec zůstaly u Wordena ve velitelském modulu. Razítka o „povrchu měsíce“, jimiž byly obálky opatřeny před startem, tedy neodpovídají realitě. Na samotný měsíc se dostalo jen 100 obálek nesených velitelem mise Scottem, zcela tajně a tedy bez těchto razítek - proto musely být signovány ručně a s poznámkou „LANDED“.

Posádka Apollo 15: David R. Scott, Alfred Worden, James Irwin

Start Apollo 15, Cape Canaveral, Florida, 26. 7. 1971

SIEGER COVERS

„Siegerovy“ obálky + obálky posádky tajně pronesl D. Scott v kapse svého skafandru. Den přes startem byly na všechny obálky vylepeny známky, po půlnoci (!) 26. července orazítkovány na poště v Kennedyho Vesmírném Centru – zde jasně zapůsobila autorita astronautů, když byl poštovní úředník v tu dobu něco takového ochoten udělat. Během mise pak byly obálky podepsány, po přistání v Pacifiku přífrankovány dalšími známkami a opatřeny palubními razítkem záchranné lodi Okinawa ze 7. srpna a ty pro Siegera později potvrzovacím přípisem C. B. Carseyové, notářky v Houstonu, z 31. srpna. Nutno poznamenat, že tehdy byly astronauti v USA celebritami prvního řádu, jimž nešlo nic odmítnout, a proto nebyl problém nechat dovézt známky na přífrankování na Okinawu z Havaje a do jejich lepení a razítkování zapojit i kapitána lodi.

J. Irwin na Měsíci s lunárním modulem a roverem

Vše rychle a diskrétně. Přitom se jedná o časově náročné úkony, vzhledem k množství položek. Do toho plnění úkolů Apolla 15, výstupy na povrch měsíce, cesty na roveru, let, karantény, zapojení pošty v Kennedyho Centru, důstojníků na Okinawě, i zmíněné notářky. Celé to muselo být velmi akční a logisticky náročné a je jasné a vlastně úžasné, že v nabitém programu mise byla „*filatelie*“ jeho zásadní součástí. Jen o tom v NASA nikdo nevěděl.

Jaký to příběh! Ten ale pokračoval...

Dne 2. září 1971 odeslal Scott 100 speciálně ověřených obálek Eiermannovi, který se v té době nacházel ve Stuttgartu v Německu. Eiermann tyto obálky doručil Siegerovi. Sieger zaplatil Eiermannovi za obálky přibližně 15 000 dolarů a převedl po 7 000 dolarů každému z posádky na nově zřízená konta v Německu. A pak porušil slib! Obálky ihned inzeroval k prodeji a 99 jich do listopadu 1971 rozprodal po 4 800 německých marek (dnes asi 1 500 dolarů). Někteří němečtí kupci se ovšem dotazovali v NASA, zda obálky skutečně na Měsíci byly, a nastal skandál, ostuda a velké vyšetřování, dokonce v Kongresu.

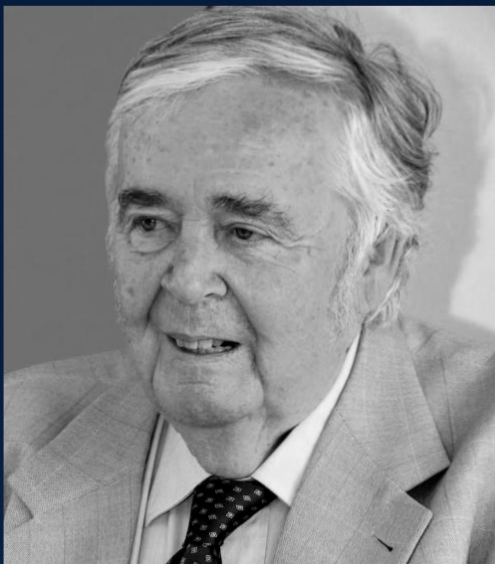
Když zpráva o prodeji dorazila do Spojených států, posádka se pokusila získat obálky od Siegera zpět, ale neúspěšně, neboť mu zbyl jen 1 kus. Ve snaze zachránit si kariéru astronauti vrátili v únoru 1972 každý svých 7 000 dolarů, které obdrželi, ale pod

tlakem vyšetřování Kongresu neměla NASA jinou možnost, než pozastavit každému z nich letový status a vyřadit je z celého programu Apollo.

Vesmírná agentura jim také zabavila 298 obálek „posádky“, které měli stále u sebe. Dokonce i údajně povolené Wordenovy obálky měly být vráceny, ale jejich nový vlastník, také německý obchodník, F. Herrick jich vrátil jen 60. Ty také byly ihned zabaveny NASA. O Siegerových obálkách psal na jaře 1972 evropský filatelistický tisk. Nálepka překupníků bohužel později pokazila astronautům jejich evropskou cestu téhož roku. Přední noviny v USA informovaly, že americké dopisy z Měsíce si mezi sebou prodávají Němci. Okamžité vyšetřování NASA a Kongresu nabíralo na obrátkách. Nešťastné a až přehnané bylo zapojení vysoké politiky, a to vlastně jen kvůli tomu, že H. Sieger nedodržel dohodu, že obálky nebude nabízet k prodeji, dokud nebude program Apollo ukončen.

Aby se podobné incidenty neopakovaly, vypracovala NASA pravidla, co si astronauti smějí vzít s sebou do vesmíru. Členové všech budoucích posádek měli zákaz informovat navenek, jaké předměty vzali do kosmu, a to až do jejich důchodu. Dary či prodeje takových předmětů byly do konce jejich kariér také přísně zakázány.

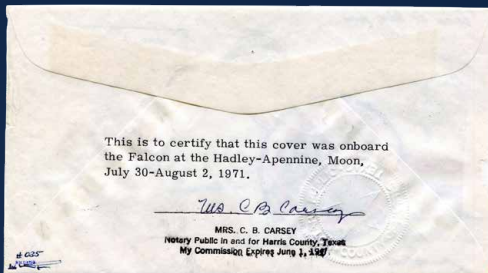
V roce 1983, o jedenáct let později, Al Worden zažaloval vládu o navrácení 298 obálek své posádky. Skandál už trochu vyšuměl, a tak v rámci mimosoudního vyrovnání byly posádce vráceny. Mezitím nikdo neviděl žádný „Sieger cover“. Byly v rukách zejména německých majitelů, kteří se jimi moc nechlubili, v obavě před zabavením. První se objevil na

Hermann Walter Sieger (1928–2019)

veřejném trhu až roku 1997 a do roku 2024 jich bylo jen 8! Jsou tedy dodnes takřka nedostupné, řádově vzácnější než vrácené exempláře „posádky“. Sám Sieger roku 1980 nabízel jejich odkup za 20 000 německých marek za kus, a to zcela neúspěšně. Dnes dosahují cen i přes 50 000 dolarů, jak je uvedeno výše.

Kromě 47 dochovaných Armstrongových obálek jsou „Sieger covers“ i díky svému mnohorozměrnému příběhu připomínajícímu scénář k akčnímu filmu těmi nejvzácnějšími a nejzajímavějšími poštovními doklady historie vesmírných letů!

Zadní strana dopisu

